

Samo Rugelj

SONCU NAPROTI

*Peš v dvoje po najbolj
samotnem delu Krete*

Avtorjeve dosedanje knjige (izbor)

Kinematografija

- Sobotne filmske zgodbe* (2001)
V isto reko ne moreš stopiti dvakrat (2001)
Evropski film (2002)
Stari, kje je film? (z M. Štefančičem, jr., 2006)
Stranpota slovenskega filma (2007)

Založništvo

- Gledalec/bralac* (2009)
Za vsako besedo cekin (2010)
Izgubljeni bralec (2014)
Krčenje (2019)

Narava

- Delaj, teci, živi* (2012)
Ultrablues (z B. Videmškom in Ž. X Gombačem, 2014)
Triglavske poti (2018)
Na prepihu (2021)

Leposlovje

- Na dolge proge* (2016)
Resnica ima tvoje oči (2018)

Vse kar sledi v knjigi, temelji na resničnih dogodkih. Čeprav je bilo zaradi pripovednih razlogov kaj spremenjeno, je v svojem bistvu resnično. Knjiga ni popotni vodnik in ne avtor ne založba ne moreta prevzeti nobene odgovornosti, če se kdo od bralcev poda po istih poteh.

Samo Rugelj
SONCU NAPROTI

*Peš v dvoje po najbolj
samotnem delu Krete*

UMco

Ljubljana 2022

Samo Rugelj
SONCU NAPROTI

Peš v dvoje po najbolj samotnem delu Krete

© za Slovenijo UMco, 2022. Vse pravice pridržane.

Izdajatelj in založnik: UMco, d. d.
Za založbo: Samo Rugelj
Zbirka 'S terena'

Knjigo uredila: Renate Rugelj
Jezikovni pregled: Mira Turk Skraba
Oblikovanje ovitka: Žiga Valetič
Postavitev: Aleš Cimprič
Fotografije: osebni arhiv iz potovanj po Kreti
Tisk: Primitus, d. o. o.
Naklada: 500 izvodov, 1. natis
Ljubljana 2022

V okviru določil Zakona o avtorski in sorodnih pravicah so brez pisnega dovoljenja založbe prepovedani reproduciranje, distribuiranje, javna priobčitev, predelava ali druga uporaba tega avtorskega dela ali njegovih delov v kakršnem koli obsegu ali postopku, v številni fotokopiranje, tiskanje in shranjevanje v elektronski obliki.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-94

RUGELJ, Samo

Soncu naproti : peš v dvoje po najbolj samotnem delu Krete / Samo Rugelj. - 1. natis. - Ljubljana : UMco, 2022. - (Zbirka S terena)

ISBN 978-961-7136-54-8
COBISS.SI-ID 122316291

UMco d.d., Leskoškova 12, 1000 Ljubljana, tel.: 01/ 520 18 39
e-naslov: bukla-urednistvo@umco.si, spletna stran: www.bukla.si

*Knjigo posvečam ženi Renate,
ki me korak za korakom
uči pravega življenjskega tempa.*

»Spustil sem se v kretske jamo Diktaion ob planoti Lasithi, kjer se je Zevs rodil. Povzpel sem se na najvišjo goro Krete Psiloritis, kjer je jama Ideon, Zevs pa je tam odraščal. Dvignil sem se na Olimp, kjer je Zevs kraljeval.«

Plaža Gialiskari, kjer se mešata
sladka in slana voda

*»Skritnost Krete je globoka:
kdor stopi na ta otok, začuti skritnostno moč,
ki mu topla in blagodejna prešinja žile in dušo.«*

– Nikos Kazantzakis, *Čar grške pokrajine*

*In jasen dan žari od vsepovsod
in sreča je, da je pred mano pot,
in to da vem, da slast je v tem, da grem.*

– Janez Menart, *In sreča je*

*»Svet se razkrije tistim,
ki po njem hodijo peš.«*

– Werner Herzog

Vsebina

PETI DAN - IN MEDIAS RES, torek, 7. junija	
Domata in Agia Roumeli	11
1. Rojstvo Zeusa	18
TRI DESETLETJA GRČIJE IN KRETE	
Intermezzo	19
2. Zevsov vzpon	32
PRVI DAN, petek, 3. junija	
Od doma do Chanie	33
3. Minosovo rojstvo	50
DRUGI DAN, sobota, 4. junija	
Od Chanie do Paleochore	51
4. Pozejdonovo maščevanje Minosu	58
TRETJI DAN, nedelja, 5. junija	
Od Paleochore preko Lissosa do Sougie	59
5. Minotavrovo rojstvo in njegovo zaprtje v labirint	74
ČETRTI DAN, ponedeljek, 6. junija	
Od Sougie do Agie Roumeli	75
6. Tezej se odloči, da bo ubil Minotavra	132
PETI DAN - NADALJEVANJE, torek, 7. junija	
Domata in Agia Roumeli	133

7. Ariadna razkrije Tezeju skrivnost labirinta	148
ŠESTI DAN, sreda, 8. junija	
Od Agie Roumeli preko Lutra do Hore Sfakion	149
8. Tezej ubije Minotavra	184
SEDMI DAN, četrtek, 9. junija	
Iz Hore Sfakion do Chanie	185
9. Dedal in Ikar pobegneta s Krete	190
OSMI DAN, petek, 10. junija	
Iz Chanie domov	191
10. Minosova smrt	200
DVA TEDNA KASNEJE	
Grški spletni časopis Iefimerida	201
TRI MESECE KASNEJE	
S soncem na rami	217
Omenjene knjige in priporočila	237
Zahvale	241

Na Kreti se je rodil Zevs, ki je kasneje postal vrhovni bog na Olimpu. Njegov sin Minos je bil kralj Krete in začetnik minojske civilizacije ter evropskega mestnega življenja.

Mitološka zgodba Krete nas navdihuje vse do današnjih dni.

PETI DAN - IN MEDIAS RES

Torek, 7. junija 2022

Domata in Agia Roumeli

Bil je mešanica Hemigwayevega starca iz morja in karizmatičnega igralca Sama Elliota, ki ob šanku s svojim globokim sugestivnim glasom pripoveduje zgodbo filma *Veliki Lebowski*. Če bi bil na Divjem zahodu, bi bil gotovo okrajni šerif. S svojo belo sivo brado in dolgimi srebrnimi lasmi, spetimi v čop, je bil še vedno magnet za ženske. Slok in visok, s preiskujoče vrtajočimi očmi, ki so švigale po sogovorniku ter skušale odkriti, kakšno ceno lahko postavi svoji naslednji žrtvi.

Pred menoj je bilo utelešenje morskega volka, ki je v poznih srednjih letih plovbo po odprtem viharnem morju zamenjal za mirno prevažanje turistov in popotnikov po okolici kretske vasi-ce Agia Roumeli, do katere ni bilo mogoče priti z avtom, temveč po morju s čolnom, ladjico ali trajektom, peš po obalni poti z vzhoda ali zahoda ali pa – prav tako peš – s spustom s planote Omalos po znameniti soteski Samaria.

Plaža Domata; lepa, a lahko tudi nevarna

Našel si je tržno nišo, v kateri trenutno ni imel konkurence: bil je edini, ki je iz Agie Roumeli prevažal ljudi na odročne plaže in jih potem, ko so se naužili divje in samotne kretske lepote, prišel nekaj ur kasneje iskat na dogovorjeno mesto.

Njegova zaščitna znamka sta bili zanesljivost in točnost, to pa je imelo svojo ceno. Denarnica, ki jo je imel varno spravljeno v svoji pasni torbici, se je do konca vsakega dneva kar znatno odebelila. Računov ni izdajal. Medtem ko so se njegovi sovaščani trudili z oddajanjem sob ali pripravljanjem hrane za žejne in lačne pohodnike, je on s precej manj truda vsak dan zaslužil skoraj toliko kot manjši penzion. Ob tem je moral skrbeti samo za to, da je njegov čoln predel enakomerno kot ura in glasno kot razjarjen lev. Slišal sem, da mu je ime kapitan George, a dvomim, da je to res njegovo pravo ime.

Ko smo se dogovorili za ceno, je dvakrat po-mežiknil, čeprav sonce ni posvetilo v njegove temne oči; senco jim je delal kavbojski klobuk, ki ga je imel ves čas trdno na svoji glavi, čeprav je pihalo vsenaokrog. Črn klobuk s širokimi krajci, črna majica s kratkimi rokavi, črne kratke hlače, črna torbica okoli pasu in črni mokasini. Je to pozicija ali poza, sem pomislil, ko je

povsem približal čoln pomolu, potem pa z roko pomignil, naj vstopiva, ob tem pa pazil, da kateri od naju ne bi omahnil in padel v temno morje. To je bilo ob obali Agie Roumeli sivo modro, tam kamor sva bila namenjena, pa turkizno.

Kake četrte ure je trajalo, da naju je pripeljal do približno sedem kilometrov oddaljene Domate, nebeške plaže sredi obmorske kretske samote, kjer so si prostor delili borovci in oblo morsko kamenje, ki je vabilo v morje. Čoln je približal obali, ugasnil motor in namignil, naj se sezujeva in bosa pribrodiva do kopnega.

Sezul sem se, si zavihtel nahrbtnik na ramo, v eno roko vzel pohodne športne copate, z drugo pa se oprl na čoln ter skočil iz njega. Ko sem pristal v morju, me je njegova svežina prijetno ohladila. Dan poprej se morja nisem niti dotaknil. Dan poprej sva bila na istem mestu že precej iz sebe.

Naredila sva tistih nekaj korakov do kopnega. Obul sem se, nahrbtnik pa odložil med skale na robu plaže. Žena Renate, ki jo kličem Renny, je ostala bosa, čez ramo pa mi je nataknila priročno vrečo, v katero je spravila pollitrsko plastenko, da bi se med vzponom sproti po malem krepčal. Nekaj časa me je pozorno gledala, potem pa mi v vrečo vtaknila še pollitrsko bambusovo čutarico, ki jo je imela s seboj.

»Saj toliko pijače pa ne potrebujem,« sem ji zatrdil.

»Za vsak primer,« je skrbno odgovorila.

Nasmehnila sva se drug drugemu, potem pa sem se ozrl navzgor proti strmemu pobočju, ki me je čakalo.

»Koliko časa boš potreboval?«

»Dobre pol ure. Dvajset minut gor, nekaj minut tam ter dobrih deset minut nazaj.«

Začudeno me je pogledala in rekla: »Samo toliko?«

Pokimal sem.

Poljubila sva se. Njene pohodne palice sem si nastavil na svojo višino, ji pomahal ter se spravil na pot.

Če veš, kje se nadaljuje pohodna pot E4 od plaže Domata navzgor, se z nje seveda takoj odpraviš v pravo smer. Če tega ne veš, se ti lahko zgodi, da na nekaj sto metrov dolgi plaži kar nekaj časa tavaš sem ter tja, preden ugledaš znake, ki te spravijo na pravo pot.

Ali pa tudi ne. Kar nekajkrat se je že zgodilo, da komu to ni uspelo, tako da je izgubljen ter izčrpan obležal na plaži, našli pa so ga – žal mrtvega – šele dneve kasneje.

Umrl je na rajski plaži, tako krasni, da jo z veseljem prikazujejo za idealen kotiček, ki je kot nalašč za preživljanje prostih trenutkov na

tem koncu sveta, a obenem v svoji lepoti tudi zlovešče nevaren za nepoučenega pohodnika.

Domata je namreč ključna točka priobalnega pohoda od naselja Sougia do vasice Agie Roumeli, področja, kjer se ti, če je primerno vroče, v strupeno lepi kombinaciji sonca in vode že prikazuje fatamorgana, zato lahko pomisliš, da si že skoraj na koncu poti. Vendar pa je najtežje še pred teboj.

Čeprav je bilo sonce že visoko na nebu in je žarčilo vročino name, me to na tem kratkem pohodu ni kaj posebej utrudilo. Hitro sem napredoval po strmi vzpetini, ki se vije med skalnatim, krušljivim terenom in borovci, ki so se samoniklo in uporno zarasli na pobočju. Ko sem premagal prvi skok, sem se ozrl, da bi videl, ali se Renny sprehaja kje po plaži, vendar se je raje umaknila v senco. Stopil sem naprej in čez nekaj minut prišel do zabetoniranega vodnjaka, ki pa žal ponuja le umazano vodo. Kako prav bi popootniku na tem mestu prišlo nekaj studenčnice, četudi ne posebno sveže in hladne, sem pomislil.

Pot je vijugala med žgočim soncem in dehtečo senco borovcev – sicer nepravo, kot sem senco, ko skozi veje dreves še vedno seva sonce, uvrstil v svojem imaginarnem slovarju, s katerim sem presojal vpliv vročine na svoje telo –, jaz

pa sem že gledal naprej, da bi, preden je treba za dlje časa stopiti na čistino, uzrl poslednja samotna borovca. Bila sta malo naprej in malo više. S krepkimi, skoraj spočitimi koraki sem prišel do tistega, ki je bil bliže poti. Pod bližnjo skalo je bila skrita platenka. Platenka, ki sem jo tam spravil prejšnji dan.

Odprl sem vrečo, ki sem jo imel čez ramo, vzal ven čutarico, odpil nekaj požirkov, potem pa jo odložil na tla, posuta z borovimi iglicami. Stopil sem nekaj korakov stran, kjer je zasut z vejicami in pokrit s kamnom še vedno tičal zeleni nahrbtnik, ki ga je še včeraj na svojih ramenih nosila Renny. Izkopal sem ga iz jame, pregledal, ali je z njim vse v redu, in zadovoljno pokimal.

Potem sem se usedel na skalo, se zazrl v dolino in skušal doumeti, kako je prišlo do tega, da sva morala včeraj na tem mestu zakopati nahrbtnik.

1. Rojstvo Zevsa

Prvi vladarji Zemlje so bili Titani, otroci nebesnega Urana in zemeljske Gaje. Heziod, poleg Homerja najstarejši grški pesnik, je v svoji pesnitvi *Teogonij* razkril, da jih je bilo dvanajst, šest moških in šest žensk. Njihov vodja je bil najmlajši Kronos.

Ta je bil poročen s svojo sestro Reo. Imela sta mnogo otrok, med njimi tudi dvanajst bogov Olimpa, kjer je njihov kralj in vrhovni bog postal Zevs. Ker je bilo Kronosu prerokovano, da ga bo s prestola vrgel eden od njegovih potomcev, je vsakega od Reinih otrok požrl takoj ob rojstvu.

Po nasvetu Gaje in Urana je Rea Zevsa skrivaj rodila na Kreti, v jami Diktaion na planoti Lasithi, Kronosu pa je namesto otroka dala kamen Omfalos, znan tudi kot popek sveta, zavit v plenico. Kronos ga je v trenutku požrl, saj je mislil, da je njegov sin.

TRI DESETLETJA GRČIJE IN KRETE

Intermezzo

Ko nekdo reče Grčija, nekateri pomislijo na počitnice, morje, kamnito obalo, peščene plaže, hotele, kopanje, zabavo, sirtaki, uozo, so-uvlaki, jogurt in med, modro in belo barvo, antiko in mitologijo, razvaline in arheologijo, spet drugi na Atene in Akropolo, Delfe in Epidavros, Santorin in Mikonos, Arhimeda in Pitagoro, Platona in Sokrata, Herodota in *Zgodbe*, Homerja in *Iliado* ter *Odisejo*, tretji pa celo na Nikosa Kazantzakisa in Yiannisa Kourosa, Aleksisa Ciprasa in Yanisa Varoufakisa, Nikosa Galisa in Giannisa Antetokounmpoa, Panathinaikos in Olympiakos. Ali kaj podobnega. Slovencem je Grčija tako domača, da se v zadnjih desetletjih skoraj nihče ni odločil o njej napisati knjige. Tudi knjižice ne. Celotno knjigo ji je od osamosvojitve Slovenije pravzaprav posvetil samo časnikar, gimnazijski profesor in pisatelj Jože Zadavec, ki je (sicer zgolj celinsko) Grčijo obiskal ob ekumenskem potovanju